

11.02.2013

Stj/2

§ 191

Lausunto luonnoksesta mielenterveyslain väliaikaiseksi muuttamiseksi

Pöydälle 11.02.2013

HEL 2013-000105 T 03 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Ritva Viljanen

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö mielenterveyslain väliaikaisesta muuttamisesta
- 2 Luonnos hallituksen esitykseksi mielenterveyslain väliaikaisesta muuttamisesta

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättäneen antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon luonnoksesta mielenterveyslain väliaikaiseksi muuttamiseksi:

Yleistä

Mielenterveyslakia esitetään muutettavaksi siten, että myös muu kuin virkasuhteessa oleva laillistettu lääkäri voisi laatia lausunnon, ns. M1-tarkkailulähetteen, tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon esitettävästä henkilöstä. Mielenterveyslaissa ei ole aiemmin asetettu lausunnon laativan lääkärin kelpoisuutta tai asemaa koskevia erityisiä vaatimuksia. Käytännössä muutkin kuin virkasuhteessa olevat lääkärit, esimerkiksi ostopalvelusopimusten perusteella kunnille ja kuntayhtymille palveluja tuottavien yritysten henkilökuntaan kuuluvat ovat laatineet lausuntoja. Lisäksi sekä kuntien ja kuntayhtymien että yksityisten palveluntuottajien palveluksessa

olevat ammatinharjoittamislain mukaan lääkärin tehtävissä toimivat lääketieteen opiskelijat ovat laatineet lausuntoja.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO:2010:63 mukaan tarkkailuun ottaminen voi perustua perustuslain 124 §:n ja mielenterveyslain 9 ja 10 §:n mukaan vain virkasuhteessa olevan lääkärin laatimaan tarkkailulähetteeseen ja edelleen myös muut mielenterveyslain mukaiseen tahdosta riippumattomaan hoitoon liittyvät tehtävät edellyttävät virkasuhdetta.

Julkisen terveydenhuollon päivystyksistä merkittävä osa on ollut ns. ostopalvelulääkäreiden tai päivystyspalvelujen ulkoistamisen perusteella yksityisten yritysten hoitamia. Lääkärin tehtävissä työskentelee myös lääketieteen opiskelijoita. Helsingin kaupungin virkalääkärit hoitavat perusterveydenhuollon päivystyksen vapaaehtoisuuden perusteella. Vapaaehtoisia päivystäjiä löytyy noin 60 %:ssa päivystysvuoroista. Ostopalvelulääkärit hoitavat loput päivystysvuoroista. Näin ollen KHO:n päätös on selvästi vaikeuttanut mielenterveyslakiin perustuvan tahdosta riippumattoman hoidon arviointia ja päätöksentekoa käytettävissä olevilla resursseilla. Tämä on voinut hidastaa potilaiden hoitopäätöksiä ja arviointia.

Lausuntopyynnössä esitetty lainsäädännön muuttamisen tarkoitus on pyrkiä erityisesti selventämään sääntelyä siten, että laissa säädettäisiin, mitkä mielenterveyslain mukaan lääkärille kuuluvat tehtävät olisivat sellaisia, että ne edellyttävät virkasuhdetta.

Kaupunginhallitus katsoo, että sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi tulisi entisestään vaikeuttamaan mielenterveyslakiin perustuvaa potilaiden arviointia ja hoitoa, koska tarkkailulähetettä laativalle lääkärille asetetaan uusi vaatimus laillistuksesta ja kaikki muut mielenterveyslakiin liittyvät tehtävät edellyttäisivät virkasuhdetta. Jotta potilaiden oikea-aikainen ja tarkoituksenmukainen hoitopäätös voidaan turvata, kaupunginhallitus katsoo, että seuraavat yksityiskohtaiset muutokset luonnokseen ja annettavaan hallituksen esitykseen ovat tarpeen:

Muutosesitykset

Poistetaan lääkärin laillistusvaatimus 9 §:stä ja 29 §:stä sekä virkasuhdevaatimus 23 §:n mukaiselta tarkkailuun ottavalta ja 29 §:n mukaiselta toimintavelvolliselta lausuntoa laativalta terveyskeskuksen lääkäriltä. Lisäksi 31 a § ehdotetaan korjattavaksi huomioon ottaen edellä 23 §:ään ehdotettu muutos.

9 § Tarkkailuun lähettäminen

1 mom. Tarkkailuun lähettäminen edellyttää, että laillistettu lääkäri tutkii potilaan... Kohdan tulisi kuulua: Tarkkailuun lähettäminen edellyttää, että lääkäri tutkii potilaan. ...

2 mom. Jos laillistettu lääkäri suorittamansa tutkimuksen perusteella...Kohdan tulisi kuulua: Jos lääkäri suorittamansa tutkimuksen perusteella...

3 mom. Ei huomautettavaa.

9 a § Tarkkailuun ottaminen

Ei huomautettavaa.

23 § Päätöksenteko ja esteellisyys

1 mom. Tarkkailuun ottavan ja tarkkailulausunnon antavan lääkärin sekä hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoittamistoimenpiteistä päättävän lääkärin...Kohdan tulisi kuulua: Tarkkailulausunnon antavan lääkärin sekä hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoittamistoimenpiteistä päättävän lääkärin...

2 mom. Ei huomautettavaa.

28 § Hoidon tarvetta koskeva ilmoitus

Ei huomautettavaa.

29 § Terveyskeskuksen toimintavelvollisuus

1 mom. Terveyskeskuksessa työskentelevän virkasuhteisen laillistetun lääkärin on tarvittaessa laadittava... Kohdan tulisi kuulua: Terveyskeskuksessa työskentelevän lääkärin on tarvittaessa laadittava...

2 mom. Kun sairaanhoitopiiri hoitaa terveyskeskuksen päivystyspalvelut, sairaanhoitopiirin palveluksessa olevasta päivystyksessä toimivasta virkasuhteisesta laillistetusta lääkäristä on voimassa, mitä 1 momentissa säädetään terveyskeskuksessa työskentelevästä virkasuhteisesta laillistetusta lääkäristä. Kohdan tulisi kuulua: Kun sairaanhoitopiiri hoitaa terveyskeskuksen päivystyspalvelut, sairaanhoitopiirin palveluksessa olevasta päivystyksessä toimivasta lääkäristä on voimassa, mitä 1 momentissa säädetään terveyskeskuksessa työskentelevästä lääkäristä.

31 § Poliisin virka-apu

Ei huomautettavaa.

11.02.2013

Stj/2

31 a § Virkavastuu

Tarkkailulähetteen laativaan lääkäriin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä... Kohdan tulisi kuulua:
Tarkkailulähetteen laativaan ja tarkkailuun ottavaan lääkäriin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä...

Kaupunginhallitus katsoo, että edellä esitetyt yksityiskohtaiset muutokset turvaavat lainmuutokselle asetettujen tavoitteiden toteutumisen ja potilaiden hoidon oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen.

Lisäksi kaupunginhallitus kiinnittää huomiota siihen, että tarkkailulähetteen kirjoittavalle lääkärille tulisi lainvalmistelussa jatkossa mahdollistaa virka-avun pyytäminen potilaan hoitoon toimittamiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi.

Tiivistelmä

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jossa mielenterveyslakiin esitetään muutoksia M1-tarkkailulähetteen laatimiseen ja rikosoikeudellisen ja vahingonkorvusoikeudellisen vastuun selkeyttämiseen tilanteissa, joissa muu kuin virkasuhteessa oleva lääkäri käyttää lain nojalla julkista valtaa.

Esittelijä

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää 15.2.2013 mennessä mm. Helsingin kaupungilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi, jossa mielenterveyslakiin esitetään muutoksia siten, että myös muu kuin virkasuhteessa oleva laillistettu lääkäri voisi laatia tarkkailulähetteen laissa säädetyillä edellytyksillä. Tarkkailulähetteellä (M1) tarkoitetaan mielenterveyslaissa lääkärin laatimaa lausuntoa tahdosta riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon esitettävästä henkilöstä. Poliisin virka-apua potilaan kuljettamiseksi terveyskeskukseen tai sairaalaan voisi kuitenkin pyytää vain virkasuhteinen lääkäri.

Lain on tarkoitus tulla voimaan määräaikaisena 1.9.2013 - 31.12.2015. Tarkkailulähetettä ja virka-apua koskevien muutosten on tarkoitus olla voimassa määräajan, kunnes sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä, rahoittamista, kehittämistä ja valvontaa koskeva uusi lainsäädäntö on tullut voimaan.

Esittelijä viittaa päätösehdotukseen, joka pohjautuu sosiaali- ja terveysviraston antamaan lausuntoon. Esittelijä toteaa, että myös muun

11.02.2013

Stj/2

kuin virkasuhteessa olevan lääkärin on tarvittaessa voitava laatia lähete potilaan lähettämistä mielenterveyslaissa tarkoitetuissa tapauksissa tahdonvastaisen hoidon arviointiin. Käytännössä terveyskeskuksissa päivystystä hoitavat usein myös lääketieteen opiskelijat, jotka eivät vielä ole laillistettuja lääkäreitä. Ministeriölle annettavassa lausunnossa tulee päätösehdotuksen mukaisesti painottaa sitä, että vaatimus tarkkailulähetettä laativan lääkärin laillistamisesta vaikeuttaa entisestään potilaiden tarpeenmukaisen hoidon tehokasta käynnistymistä.

Ministeriön lausuntopyyntö ja luonnos hallituksen esitykseksi ovat liitteinä. Sosiaali- ja terveysviraston lausunto sisältyy päätöshistoriaan.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Ritva Viljanen

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö mielenterveyslain väliaikaisesta muuttamisesta
- 2 Luonnos hallituksen esitykseksi mielenterveyslain väliaikaisesta muuttamisesta

Otteet

Ote
Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet
Muutoksenhakukielto, valmistelu

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysvirasto

Päätöshistoria

Sosiaali- ja terveysvirasto 29.01.2013

HEL 2013-000105 T 03 00 00

Yleistä

Mielenterveyslakia esitetään muutettavaksi siten, että myös muu kuin virkasuhteessa oleva laillistettu lääkäri voisi laatia lausunnon tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon esitettävästä henkilöstä. Mielenterveyslaissa ei ole aiemmin asetettu lausunnon laativan lääkärin kelpoisuutta tai asemaa koskevia erityisiä

vaatimuksia. Käytännössä muutkin kuin virkasuhteessa olevat lääkärit, esimerkiksi ostopalvelusopimusten perusteella kunnille ja kuntayhtymille palveluja tuottavien yritysten työntekijät ovat laatineet lausuntoja. Lisäksi sekä kuntien ja kuntayhtymien että yksityisten palveluntuottajien palveluksessa olevat ammatinharjoittamislain mukaan lääkärin tehtävissä toimivat lääketieteen opiskelijat ovat laatineet lausuntoja.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO:2010:63 mukaan tarkkailuun ottaminen voi perustua perustuslain 124 §:n ja mielenterveyslain 9 ja 10 §:n mukaan vain virkasuhteessa olevan lääkärin laatimaan tarkkailuläheteeseen ja edelleen myös muut mielenterveyslain mukaiseen tahdosta riippumattomaan hoitoon liittyvät tehtävät edellyttävät virkasuhdetta.

Julkisen terveydenhuollon päivystyksistä merkittävä osa on ollut ns. ostopalvelulääkäreiden, myös opiskelijoiden hoidossa, joten KHO:n päätös on selvästi vaikeuttanut mielenterveyslain velvoittamana tapahtuvan tahdosta riippumattoman hoidon arvioinnin ja päätöksenteon toteuttamista käytettävissä olevilla resursseilla.

Mielenterveyslain muuttamista koskevassa luonnoksessa pyritään erityisesti selventämään sääntelyä siten, että laissa todettaisiin mitkä mielenterveyslain lääkärille kuuluvat tehtävät olisivat sellaisia, että ne edellyttävät virkasuhdetta.

STM:n valmisteleva luonnos hallituksen esitykseksi tulisi entuudestaan vaikeuttamaan mielenterveyslain mukaista potilaiden arviointia ja hoitoa, koska luonnoksessa asetetaan tarkkailulähetettä laativalle lääkärille uusi vaatimus laillistuksesta ja kaikki muut mielenterveyslakiin liittyvät tehtävät edellyttäisivät virkasuhdetta. Tästä syystä esitämme luonnokseen seuraavia muutoksia.

Muutosesitykset

Lausunnossa ehdotetaan poistettavaksi lääkärin laillistusvaatimus 9 §:stä ja 29 §:stä sekä virkasuhdevaatimus 23 §:n mukaiselta tarkkailuun ottavalta ja 29 §:n mukaiselta toimintavelvolliselta lausuntoa laativalta terveyskeskuksen lääkäriltä. Lisäksi 31 a § ehdotetaan korjattavaksi ottaen huomioon 23 §:ään ehdotettu muutos.

9 § Tarkkailuun lähettäminen

1 mom. Tarkkailuun lähettäminen edellyttää, että laillistettu lääkäri tutkii potilaan...> tulisi olla: Tarkkailuun lähettäminen edellyttää, että lääkäri tutkii potilaan. ...

11.02.2013

Stj/2

2 mom. Jos laillistettu lääkäri suorittamansa tutkimuksen perusteella...> tulisi olla: Jos lääkäri suorittamansa tutkimuksen perusteella...

3 mom. Ei huomautettavaa.

9 a § Tarkkailuun ottaminen

Ei huomautettavaa.

23 § Päätöksenteko ja esteellisyys

1 mom. Tarkkailuun ottavan ja tarkkailulausunnon antavan lääkärin sekä hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoittamistoimenpiteistä päättävän lääkärin...> tulisi olla: Tarkkailulausunnon antavan lääkärin sekä hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoittamistoimenpiteistä päättävän lääkärin...

2 mom. Ei huomautettavaa.

28 § Hoidon tarvetta koskeva ilmoitus

Ei huomautettavaa.

29 § Terveyskeskuksen toimintavelvollisuus

1 mom. Terveyskeskuksessa työskentelevän virkasuhteisen laillistetun lääkärin on tarvittaessa laadittava...> tulisi olla: Terveyskeskuksessa työskentelevän lääkärin on tarvittaessa laadittava...

2 mom. Kun sairaanhoitopiiri hoitaa terveyskeskuksen päivystyspalvelut, sairaanhoitopiirin palveluksessa olevasta päivystyksessä toimivasta virkasuhteisesta laillistetusta lääkäristä on voimassa, mitä 1 momentissa säädetään terveyskeskuksessa työskentelevästä virkasuhteisesta laillistetusta lääkäristä. > tulisi olla: Kun sairaanhoitopiiri hoitaa terveyskeskuksen päivystyspalvelut, sairaanhoitopiirin palveluksessa olevasta päivystyksessä toimivasta lääkäristä on voimassa, mitä 1 momentissa säädetään terveyskeskuksessa työskentelevästä lääkäristä.

31 § Poliisin virka-apu

Ei huomautettavaa.

31 a § Virkavastuu

Tarkkailulähetteen laativaan lääkäriin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä... >tulisi olla: Tarkkailulähetteen

11.02.2013

Stj/2

laativaan ja tarkkailuun ottavaan lääkäriin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä...

Yhteenveto

Mielenterveyslain muuttamista koskevalle luonnokselle hallituksen esitykseksi on asetettu tavoitteeksi palvelujen järjestäminen potilaan tarpeet ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän mahdollisuudet huomioon ottaen. Lausunnossa ehdotetut muutokset turvaavat näiden tavoitteiden toteutumisen ja potilaiden hoidon ottaen huomioon luonnoksessa esitetyt oikeusturvanäkökohdat.

Lisätiedot

Hannu Juvonen, osastopäällikkö, puhelin: 310 52481
hannu.juvonen(a)hel.fi